

УДК 78.087.68(075.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.17>

Надія ПАВЛЮК

викладач постановки голосу, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-1308-0447

Ірина МАЛАШЕВСЬКА

викладач постановки голосу, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-48331-6469

Марія НАУМЕНКО

викладач хорового диригування, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-9745-4855

Бібліографічний опис статті: Павлюк, Н., Малашевська, І., Науменко, М. (2022). Патріотичне виховання студентської молоді засобами музичного мистецтва. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 108–112, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.17>

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Статтю присвячено актуальній проблемі патріотичного виховання студентів Комунального закладу вищої освіти "Луцький педагогічний коледж" засобами музичного мистецтва. Описано питання організації та проведення студентських волонтерських концертів. Актуальність проблеми, що розглядається у статті, зумовлена тим, що пріоритети державної політики сьогодні належать галузі вдосконалення духовно-морального та національно-патріотичного виховання молоді. Ключову роль у вирішенні цієї проблеми має музичне мистецтво, яке звертається до свідомості людини через почуття, виконує роль вихователя. В статті описано, що патріотизм – найважливіший духовний стан особистості та держави, один із найважливіших елементів суспільної свідомості – фактор збереження суспільної стабільності, мобілізації сил у надзвичайних ситуаціях, до яких країна має бути підготовлена завчасно. Зазначається, що музичне мистецтво – єдина сфера в якій може законодавчим чином відбуватися емоційно-моральний розвиток молодого покоління та її залучення до вищих духовних цінностей української національної культури. Проаналізовано та доведено, що величезний потенціал народних козацьких та стрілецьких пісень володіють особливими мистецькими засобами формувати систему цінностей особистості підростаючого покоління. Зазначено, що українська пісня є джерелом багатовікового духовного досвіду українського народу: скарбницею високих моральних та емоційних почуттів. Доведено, результативність виховання національної свідомості молоді засобами музичного мистецтва. Описано її вплив на формування та розвиток особистості студентів, проаналізовано аспекти методики формування національної самосвідомості засобами музичного мистецтва. Реалізація ідеї громадянського та національно-патріотичного становлення особистості молодого покоління зумовлює необхідність формування нового етапу музично-естетичного виховання в навчальному процесі.

Ключові слова: національна свідомість, патріотичне виховання, студентська молодь, музичне мистецтво, пісня, традиція, духовність.

Nadiya PAVLYUK

Voice Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-1308-0447

Iryna MALASHEVSKA

Voice Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-48331-6469

Maria NAUMENKO

Lecturer of Choral Conducting, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli Ave, 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-9745-4855

To cite this article: Pavlyuk, N., Malashevskaya, I., Naumenko, M. (2022) Patriotychne vykhovannia studentskoi molodi zasobamy muzychnoho mystetstva [Patriotic education of student youth by means of musical art]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 108–112, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.4.17>

PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH STUDENTS BY MEANS OF MUSICAL ART

The article is devoted to the actual problem of patriotic education of students of the Communal Institution of Higher Education "Lutsk Pedagogical College" by means of musical art. The issues of organizing and holding student volunteer concerts are described. The relevance of the problem considered in the article is due to the fact that the priorities of state policy today lie in the field of improving the spiritual, moral and national – patriotic education of young people. A key role in solving this problem is played by the art of music, which addresses the human mind through feelings, acting as an educator. It is noted that patriotism is the most important spiritual state of the individual and the state, one of the most important elements of public consciousness – a factor in maintaining social stability, mobilizing forces in emergency situations, for which the country must be prepared in advance. It is noted that musical art is the only sphere in which the emotional and moral development of the young generation and its involvement in the highest spiritual values of Ukrainian national culture can naturally occur. It has been analyzed and proved that the huge potential of folk Cossack and shooting songs have special artistic means to form a system of values of the personality of the younger generation. It is noted that the Ukrainian song is a source of centuries-old spiritual experience of the Ukrainian people, a treasury of high moral and emotional feelings. It is proved that the effectiveness of educating the national consciousness of young people by means of musical art. Its influence on the formation and development of the personality of students is described, aspects of the methodology for the formation of national self-consciousness by means of musical art are analyzed. The implementation of the idea of civil and national-patriotic formation of the personality of the young generation leads to the need to form a new stage of musical and aesthetic education in the educational process.

Key words: national consciousness, patriotic education, student youth, musical art, song, tradition, spirituality.

Постановка проблеми. Сьогоднішні політичні та військові події зумовили створення сприятливого підґрунтя для зростання патріотизму у студентській молоді. Трагічні події війни, звірств окупаційних військ не можуть залишити осторонь будь-яку людину, а тим більше молодь, яка бере безпосередню участь у цих подіях. Музична культура українського суспільства є продуктом специфічної духовно-практичної діяльності людини, виразом суспільно-практичної життєдіяльності людей, способом існування та функціонування їхньої музичної свідомості, саме тому реалізація ціннісного потенціалу музичної культури у системі освіти та виховання молоді визнається одним із перспективних напрямків духовно-морального та національно-патріотичного виховання сучасної молоді.

Аналіз досліджень. У написанні нашої статті ми опиралися на праці О. Акімова, В. Андрущенко, Г. Васяновича, В. Гончаренко, Р. Гуревича, О. Дубасенюка, І. Зязюна, В. Кремень, Н. Ничкало. Питання музичної підготовки майбутніх вчителів до патріотич-

ного виховання особистості дитини розглядалися в працях Б. Бриліна, Д. Джоли, О. Деркач, Л. Масол, Н. Миропольської, О. Отича, Г. Падалки, О. Рудницької. Підготовка студентів до естетичного виховання молодших школярів була у центрі уваги Г. Тарасенко, Г. Шевченко, А. Щербо, О. Щолокова. **Проблемі історії становлення української музики присвячені дослідження. На важливості виховання засобами музики зазначають фахівці В. Біблер, В. Матоніс, С. Пішун, С. Сергієнко Т. Ченіговець та М. Каган.** Проблеми національно-патріотичного виховання засобами музичного мистецтва відображені у педагогічних наукових дослідженнях В. Сухомлинський, А. Лащенко, О. Костюк, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Ростовського.

Мета статті – полягає у розробці та обґрунтуванні педагогічних умов патріотичного виховання студентської молоді засобами музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в умовах війни з російською федерацією, вирішення гострих політичних, економічних та

військових проблем та в нових соціальних умовах життя нашої держави постає потреба в нових підходах виховання. Тому патріотичне виховання молодого покоління одна із пріоритетних завдань як сучасної нової української школи та освіти загалом. Його мета полягає у формуванні патріотичних почуттів та свідомості, готовності до виконання громадянського обов'язку щодо захисту України, зміцнення єдності. Педагоги-наставники, громадськістю стурбовані занедбаністю проблем патріотичного виховання, оскільки формування патріотизму і національного виховання, є ключовими завданнями державної важливості. Її рішення ускладнюється через відсутність наукової теорії патріотичного виховання, що враховує зміни, що відбуваються в сучасних реаліях нашої держави, на фоні війни з російською федерацією. Музичне мистецтво є одним із найважливіших засобів виховання найкращих людських якостей: духовності та моральності, патріотизму. Ми можемо з упевненістю стверджувати, що сформувати патріотизм в студентській молоді неможливо повною мірою без використання найбагатшого потенціалу, що містить у собі музичне мистецтво. Виховання патріотизму під час занять музичним мистецтвом має велике значення, оскільки цей процес спрямовано формування сьогодення та майбутніх поколінь, а сучасна молодь повинна як оволодіти певним обсягом знань, а й стати духовно зрілими та національно сформованими. Вивчення світової та української художньої культури під час занять музичним мистецтвом сприяє формуванню думок та поглядів студентської молоді через ідеї патріотизму (Журба, 2018).

Слід відзначити, що головним завданням під час занять музичним мистецтвом має бути збагачення студентської молоді знаннями про музику України, про багатовіковий духовний досвід українського народу, про музичну скарбницю в якій оспівується високі моральні та емоційні почуття. Обов'язковою якістю цих занять є їхня емоційна насиченість, творчо активне, естетичне ставлення молоді до будь-якого завдання. Складність музично-виховного процесу визначається низкою моментів: за колективної форми занять необхідно враховувати індивідуальні можливості студентів; підбір музичного матеріалу для вивчення повинен відповідати віковим особливостям та запитам молоді; кожен елемент

заняття має бути активним і виконувати роль залучення їх до музичного мистецтва. Велику роль у вихованні патріотичних почуттів відіграє музичний фольклор, що складається з народних козацьких пісень, котрі формують в молоді емоційне піднесення та гордість за свою державу. Засвоєння музичної культури свого народу та народна музична творчість де ключовою постаттю є запорізький козак, ідеал захисника Батьківщини, якому притаманні найвищі духовні якості, такі як мужність, героїзм, готовність віддати життя за рідну землю, збагачує внутрішній світ студентів. Патріотичні пісні розвивають інтерес до співу, музичної пам'яті, формують музичні інтонаційно-ритмічні навички (Андрущенко, 2005).

Осмилюючи красу музики через власне музично-естетичне ставлення, через звернення до витоків народного музичного мистецтва, традицій, звичаїв українського народу формує моральну основу, патріотичні настрої, де працюють такі сторони духовного світу особистості студентів, як воля, загальний інтелектуальний розвиток, світоглядні, моральні та патріотичні переконання. Виконання народно-музичного репертуару виробляє наступність мислення, усвідомлення ролі та місця національної спадщини у світовому духовному розвитку, повага та відкритість до традицій інших народів. Тільки глибока і усвідомлена любов до своєї спадщини та фольклору спонукає людину з повагою до героїчного минулого нашої Батьківщини. Народна музика, а саме козацькі та повстанські пісні – це втілення патріотичних почуттів українського народу, джерело постійного натхнення композиторів минулих та теперішніх років. В такий спосіб формується патріотичне виховання, яке має гармонійно поєднуватися із залученням молоді до найкращих здобутків світової цивілізації (Сідлецька, 2013).

Введення учнів у сферу патріотичної тематики музичної культури вимагає від педагога великої точності у виборі вивчення творчості композиторів. Підбір відповідного репертуару (вітчизняних, зарубіжних композиторів, зразків народної музики) виховує у дитині любов до рідних місць, людей, почуття гордості за історію країни, її найкращих представників, вселяє оптимістичну віру у свої сили, у героїчне майбутнє України. Найважливішою передумовою успішної педагогічної роботи з дітьми є залучення в такі

види суспільно корисної діяльності, які відповідають внутрішнім психологічним запитам цього віку і дозволяють наповнювати їхнє життя цікавими справами. Однією з таких цікавих справ може бути вивчення і виконання повстанських пісень. В даний час проблемі виховання дітей та молоді засобами музичного фольклору приділяється велика увага. Про це свідчить проведення безлічі методичних семінарів та конференцій, створення центрів рідної творчості та дитячих, юнацьких, молодіжних колективів, видання книг, нотних збірок. Головне завдання педагога у тому, щоб знайти творчий підхід до освоєння даного жанру, показати його красу та прищепити почуття гордості за свою Батьківщину. Безумовно, цей музичний жанр допомагає у вихованні почуття патріотизму, пізнанні історії українського народу. Великим потенціалом у процесі становлення активної громадянської позиції особистості студента має правильно спланована педагогічна діяльність викладача. На нього покладається велика відповідальність за виховання підростаючого покоління, оскільки в його руках знаходиться така потужна зброя морального та естетичного впливу на людину, як музика. Музичне мистецтво є одним із найважливіших компонентів морального становлення особистості, воно має велику силу емоційного на духовний світ людини, формує в нього національно-патріотичні якості. Виховання засобами музичного мистецтва відкриває широкі можливості для адекватного емоційного сприйняття музики шляхом внутрішнього переживання та розуміння ідейно-мистецького змісту реалістичних творів. Зміст, оспіваний у піснях, часом переконуює сильніше, ніж інформація, отримана іншим шляхом, оскільки в його основі лежать емоції та почуття, внутрішні переживання їхнього творця, що відбивають його ставлення до навколишньої дійсності. Пісні, в яких яскраво втілилися патріотичні почуття українського народу, наприклад

як «Ой, у лузі червона калина», «Їхав козак містом», «Гам під Львівським замком», «Ой, у саду, саду», «Гай зелененький», «Ой, казала мені мати» глибоко торкаються в душевний внутрішній світ людини, викликають сильний емоційний відгук, переживання, співчуття, розуміння. Ці пісні можуть стати дієвим засобом у формуванні громадянськості та патріотизму молодого покоління (Гончаренко, 2017).

Цілі та завдання занять з музичного мистецтва такі:

- активізація інтересу до національної музичної культури українців;
- виховання почуттів у студентів патріотизму до своєї Батьківщини;
- підвищення виконавської майстерності;
- пропаганда серед молоді творів патріотичної тематики;
- стимулювання творчого зростання виконавців;
- створення умов для художньої творчості (Шак, 2013).

Таким чином, засобами музичного мистецтва прищеплюється повага та любов до народної та класичної творчості, національної культури, виховується високе почуття любові до Батьківщини, патріотизм та громадянська активність.

Висновки. Реалізація ідей національного відродження зумовлює зростаючу значущість цілеспрямованого виховання цивільно-патріотичних якостей засобами музичного мистецтва необхідно впроваджувати в навчально-виховну практику різні форми організації музичної діяльності та творчості учнів: конкурси та фестивалі патріотичної пісні, тематичні концерти, музичні вечори, літературно-музичні композиції, спілкування учасників та глядачів в інтерактивному режимі за допомогою інтернет-технологій, *цілеспрямованого, систематичного й послідовного впровадження оригінальних, новаторських способів, прийомів.*

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. Київ : ТОВ «Атлант ЮЕМСІ», 2005. 498 с.
2. Безугла Р. І. Масова та популярна культура: до проблеми співвідношення понять. *Культура і сучасність* : альманах. Київ : Міленіум, 2010. № 2.
3. Гончаренко П. В. Вияви масової та елітарної культури в соціальному бутті музики в добу постмодернізму. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 16. С. 22–25.
4. Журба В. Передумови виникнення музичного стилю bebop. *Міжнародний вісник : Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2018. № 11. С. 218–222.

5. Лозко Г. Національні цінності на тлі глобального хаосу. *Слово Просвіти*. № 21, 27. Київ : Ворон. 2010. 202 с.
6. Матвеева Л. Л. Культурологія : навч. посібник. *Тема 12. Масова та елітарна культури*. Київ : Либідь, 2005. 512 с.
7. Панталієнко В. В. Проблеми масової та елітарної культури на сучасному етапі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України* : зб. наук. пр. Вип. 137. Київ : КНУБП, 2009. С. 43–47.
8. Сідлецька Т. І. Особливості масової музики як соціального й культурного феномена. *Українська культура: минуле, сучасність, шляхи розвитку. Наук. зап. Рівненського державного гуманітарного ун-ту* : зб. наук. праць. Вип. 19. Рівне : РДГУ, 2013. Т. 1. С. 113–117.
9. Холопова В. Н. *Музыка як вид мистецтва*. СПб. : Лань, 2000. 320 с.
10. Шак Ф. М. *Масова і елітарна музика в епоху Постмодернізму*. Aspectus. 2013. № 1. С. 104–110.

REFERENCES:

1. Andrushchenko V. (2005). *Orhanizovane suspilstvo. Problema orhanizatsii ta suspilnoi samoorhanizatsii v period radykalnykh transformatsii v Ukraini na rubezhi stolit: dosvid sotsialno-filosofskoho analizu*. Kyiv: TOV «Atlant YuEmSI». 498 s. [in Ukrainian].
2. Bezuhla R. (2010). *Masova ta populiarna kultura: do problemy spivvidnoshennia poniat. Kultura i suchasnist: almanakh*. Kyiv : Milenium. № 2 [in Ukrainian].
3. Honcharenko P. (2017). *Vyiavy masovoi ta elitarnoi kultury v sotsialnomu butti muzyky v dobu postmodernizmu. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. № 16. S. 22–25. [in Ukrainian].
4. Zhurba V. (2018). *Peredumovy vynyknennia muzychnoho styliu bebop. Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia. Filolohiia. Muzykoznavstvo*. № 11. S. 218–222. [in Ukrainian].
5. Lozko H. (2010). *Natsionalni tsinnosti na tli hlobalnogo khaosu. Slovo Prosvity*. № 21, 27 Kyiv : Voron. 202 s. [in Ukrainian].
6. Matvieieva L. (2005). *Kulturolohiia : navch. posibnyk. Tema 12. Masova ta elitarna kultury*. Kyiv : Lybid, 512 s. [in Ukrainian].
7. Pantaliienko V. (2009). *Problemy masovoi ta elitarnoi kultury na suchasnomu etapi. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy : zb. nauk. pr. Vyp. 137*. Kyiv : KNUBP, S. 43–47. [in Ukrainian].
8. Sidletska T. (2013). *Osoblyvosti masovoi muzyky yak sotsialnoho y kulturnoho fenomena. Ukrainska kultura: mynule, suchasnist, shliakhy rozvytku. nauk. zap. Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho un-tu. zb. nauk. prats. Vyp. 19*. Rivne : RDHU. T .1. S. 113–117. [in Ukrainian].
9. Kholopova V. (2000). *Muzyka yak vyd mystetstva*SPb. : Lan, 2000. 320 s.
10. Shak F. (2013). *Massova i elitarna muzyka v epokhu Postmodernizmu*. Aspectus. № 1. S. 104–110. [in Ukrainian].